

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Cars amics,

La debuta d'un an novèl es per fòrça d'entre nosautres le temps de prene resolucions, una aviada novèla, de se fixar objectius d'aténher. Per l'IEO d'Ariège tanben, l'an nòu es una pagina blanca qu'avèm d'emplenar amb projèctes interessants e iniciativas innovantas. Es ara qu'avèm de prene decisions collectivas e que nos cal trabalhar amassa amb estrambòrd per l'avenir de la lenga occitana, que totes, la volèm aparar.

Ja le burèu sortent e las emplegadas an plan trabalhat per fargar un programa d'animacions qu'aurem les mejans de metre en òbra e d'accions que menaràn a mai de visibilitat publica e institucionala de l'IEO e que sètz nombroses per i poder participar, cadun de son biais.

Amb le retorn de Camilha a 27 oras setmana, l'orientacion dels emplecs se farà en foncion dels besonhs de l'associacion. Çò important que frena las nòstras ambicions es totjorn la manca de moneda, doncas Elena s'encargarà de cercar al nivèl de la Region e del Departament tot çò que pòt menar dreit a subvencions e nos caldrà aver projèctes de presentar per obténer tot le sosten possible. Camilha se mainarà de las animacions e dels corses per capitar d'assegurar la perennitat de l'IEO, e totes podètz collaborar a la realizacion dels objectius comuns. De las vòstras competéncias, del vòstre engenh n'avèm besonh a l'ora que nos cal tornar organizar tot.

L'Amassada Generala de l'associacion se tindrà a Foish le 17 de febrièr. A aquel moment aurem d'elegir un Conselh d'Administacion novèl que siá representatiu de l'IEO d'Ariège. Dins aquel CA nos fan mestier totas las competéncias, tant per l'informatica coma per la comptabilitat e tot çò d'autre e totes les qu'an enveja de s'engatjar per ajudar seràn benvençuts.

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus *Radio Transparence* 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus *Radio Couserans* 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a Sent Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 17h00 a 18h30 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimècres de 18h30 a 20h00 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Sala multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88

16 e 30/01/2024 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cant amb Pascala Respaud. Contacte : lauseta@gmail.com

10 e 24/01/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

12/01/2024 a 18h30 a Foish (Comuna, sala Joan Jaurès) – Conferéncia « *Copa santa e Felibritge* » dins l'encastre dels *Divendres de l'Espaci occitan* amb Jean-François Costes. Participacion liura. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

13/01/2024 a 15h00 a St Guironç (Maison de la Citoyenneté) - Presentacion del libre *Istòria d'un salvatjòt - Je suis cet enfant* de e amb Sèrgi Carles. Contacte : 06.33.35.43.08 o piquemalj@orange.fr

19/01/2024 a 18h00 a Foish (Le Léo) - Presentacion de l'Alman'Òc 2024 realizat pel Cercle occitan Pèire Lagarda. Contacte : cortiyvette09@gmail.com

27/01/2024 a 14h30 a Foish (centre cultural) – Dictada occitana totes nivèls. A gratis, nombroses lòts de ganhar. Organizat pel Cercle occitan Pèire Lagarda de Foish. Contacte : cercleoc.dany@laposte.net

EN FEBRIÈR...

01/02/2024 a 18h00 a St Guironç (Maison de la Citoyenneté) - Presentacion de l'Alman'Òc 2024 realizat pel Cercle occitan Pèire Lagarda. Contacte : 06.33.35.43.08 o piquemalj@orange.fr

16/02/2024 a 18h00 a Perelha - *Serada Pescalhons* : sèna dubèrta als cantaires e contaïres. repais partejat. Organizat pel Cercle occitan del País d'Olmes/Mirapeish. Contacte : 06.34.98.91.13 o c.copom@orange.fr

17/02/2024 a 14h00 a Foish (Comuna - Sala Joan Jaurès) - *Amassada Generala* de l'Institut d'Estudis Occitans d'Arièja. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

« Per seguir tota l'actualitat culturala occitana : <https://arieja.ieo-opm.com/agenda/> »

Le vòstre vejaire es essencial per prene decisions sàvias e se volèm que l'IEO d'Arièja aja un avenir. Que siá en participar als projèctes, en afortir les nòstres ligams associatius o en cercar vias novèlas per promòure nòstra causa, cadun d'entre nosautres a le poder de far una diferéncia significativa.

A aquel prepaus me vos cal assabentar de la decision de Patrici Pojada de daissar sas responsabilitats tant al CA coma a la vice-presidècia, en tot demorar un sòci de basa actiu, tre qu'aurem besonh de las seunas competéncias.

Per parlar de la *Letra mesadièra* qu'existís dempuèi 1998, coma organ de comunicacion e letra d'informacion de l'IEO d'Arièja, le burèu pensa que la caldriá benlèu melhorar : en mai de las informacions sus las activitats e las orientacions de l'IEO, s'i poiriá apondre una mena de « paraula de

lectors » que poiriá recebre tota mena de creacions, remembres, vejaires, corrièrs dels lectors... Sus aquel sicut, la presentacion e la difusion de la letra, podètz mandar vòstra opinion a l'IEO per corrièr electronic (ieo09@orange.fr).

Fascam d'aquel an novèl un temps de respelida e de realizacions ; que 2024 siá sinonim de creis e de capitadas collectivas, escrigam amassa un capítol novèl de la nòstra istòria.

Sèm una fòrça dinamica e me triga de véser tot çò que complirem.

Vos mercegi per la vòstra fidelitat e soi segura qu'ongan encara tendrem l'escomesa.

Cada engatjament individual compta, atal entre totes, ac farem tot !

Bona annada 2024, santat, bonur e prosperitat.

Annia Wolf

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

La cadena d'Alan Vidal : <https://www.youtube.com/@alainvidal9019>

e totjorn pel plaser d'escotar...

Paraulas de Louis Couderc : <https://youtu.be/3Hs1y2JQO8E>

Lydie e Napoleon Peyrat

Le paire de *Lydie* èra teologian, erudit e poèta a sas oras. Sa maire èra archivista, paleografa e istoriana. Totes dos nascuts al mème vilatjòt que *Napoleon Peyrat*, s'èran tot naturalament interessats a aquel pastor-istorian-poèta en legissent una partida de son òbra dins la bibliotèca familiara e en reculhissent fòrça informacions. Talament qu'avián acabat per fondar una associacion de sos Amics !

Tant val vos dire sulcòp que le subjècte de conversacion principal pendent les repaisses virava plan sovent a l'entorn del famós escrivan ariegés ! Le subjècte èra sens fin : sos viatges, sos eschiches, sas recèrcas e sos estudis, sas relacions dins le mitan literari de París, son maridatge amb : - devinatx amb chi ? - amb una *Eugénie* ! - coma *Napoleon III*.

Lydie escotava atentivament, pichona dròlla ja curiosa e sensada. Gardava « totas aquelas causas dins son còr », (coma Maria dins l'Evangèli) tota penetrada de l'importància del subjècte. Se metèc pel cap d'i interessar sa classa de Mairala Superiora : escolans e mèstra. Agèc pas cap de capitada !

En tornant a l'ostal, del naut de sos 5 ans, declarèc a sos parents : « Ai volgut lor parlar de *Napoleon Peyrat*, mas aquò les a pas brica interessats... »

Geneviève Dagain

La maladeta e 'ras anticas

Diu, eth granh justicièr.

Que son plens eths condes de Vathmala de hèts divins. Qu'é presentath Diu coma uá persona que hè tremblar ! E se non seguim erà siá règla, se renegam, s'aperam tostemps eth diable, per exemple, que podem èste punits. Eth fidèl qu'èra atau mès obedient. E quaqu'un còp que hèva díder messas enà tié enlà eth perigle, en sens pròpe e figurath. E s'èra'u possedath que caliá aperar eth exorcista, que venguiá manh eth avesque, e eth prètz qu'èra salath.

Deth temps deths condes, qu'é vertath qu'eth Malèn qu'aviá set d'anmas e qu'èra pertot, en Estanh, en pont d'Orjot, enà montanha, e que seguíá eràs siás victimas despush que neshián entrò 'rà mort. E que ganhava de còps. Mes que perdiá güaireben tostemps. Pr'amor eth òme, eth, que'u hadiá erà guèrra, a còps de ferrats d'aiua benadita e signes de crotz. Tanbens eràs bruishas, eràs aligadas deth diable, qu'èran caçadas e quaqu'uns còps cramadas.

Erà Maladeta e 'ràs Anticas.

D'autis còps...

Que condavan, soenh, quanh èran en Tòss, enà cabana, après un diá ath derrèr deràs güelhas, enà herescor pladenta, erà istoèra derà Maladeta e deràs Güelhas Anticas.

Un diá, quand vic qu'eth mond qu'anava mau, Diu que didèc enà Jèsus : « Que te' n vas tornar en aquera Tèrra ont non respèctan arrés, ont non s'ajudan cap mès, e ont renèganh ! ». Doncas Jèsus que's masca en pelegrin en visita deths sanctuaris deràs Pireneas, e qu'arriba enàs montanhas deth costath deth Aragon. Que règla, prumèr, eths comptes damb eris, que non saben cap díder dus mots sens eth horrible « Me caga en Díos ». Que't càmbia uá deràs siás montanhas enh uá tèrra estèrta, qu'aperèrenh après erà Maladeta.

Que seguish eth sièu camin eth long deràs crèstas deràs Pireneas, e que't distribuava bons e maishants punts. Quand arriba ath pè deth Mont Valièr, enh Tòss, que t'entenh votses enà cabana. Que s'apròsha enà véder se sonh bravis. Que vé enàs güelhèrs ocupats a aprestar's eth dinnar.

« S'auriau, ça ditz, un tròç de hormatge enà un praube ahamiath ? Eth majorau que'u responh, en tot ríder-se'n : « - Que vam minjar nautris prumèr, après eths cans, e se'n demora que n'auràs. ». Jèsus que se'n va. Mes suu còp eth cèu que's hè ner, eth toith e tota 'rà tèrra que's met a ronhar, eth vent que's lèva, e que plò ferrats d'aiua que t'empòrtanh erà cabana.

Après, Jèsus que passa eth Còl deths Escoeus pròshi deth Mont Valièr, e que s'en va de cap a Autra Sèrra. Que tròba un güelhèr que díden que pana bestiar.

« A ont vas, güelhèr ?

- Non t'arregarda cap, que devari eràs güelhas enà Tòss.

Jèsus que'u diu : - Que caleriá díder : Se Diu ac vòu.

- Que volha o non, qu'é parèlh, ça responh.

- Sustot, non t'arrevires cap ! ça'u diu Jèsus, que se'n va cap a Aiès.

Autanlèu, que t'arriba uá grana broma nera, eths guinhets qu'esquigan eràs crèstas, eth toith que hè tramblar eths carrics, e tot açò ath mieg d'un ramalh d'esqueras deth diable.

« Mes miladiu, qu'é aquò ? » ça's pensa eth güelhèr. Non pòt cap retier's de revirar's, e alavetz un guinhet d'aqueris que'u hè càger, e que'u crama, eth e 'rà siá güelhada.

Que sonh transformats en pèiras ! Que les podeu véser alà sus, deth costath der'Arèsta deths Anticas, ath pè deth Mont Valièr. Eth nom que venc d'aqueth conde : Eràs Güelhas Anticas.

Cric crac, eth conde qu'e 'cabath.

Janòt Cabòs deth Sabre, tirat de *Bethmale, contes et légendes* (grafia classica : Claudina Solhà)

Les saquets (o còca)

Aquela preparacion de porcalha es emblematica de temps a, que la parsimoniá mestrejava la vida païsana ; tot s'aprofitava, tot s'estalviava e pas res se gaspilhava.

Le milh gròs, tot le monde ne teniá, sonque seriá per embucar aucas e tirones. De bon cultivar, se mòl aisidament e es generós en farina. Mas cossí n'aprofitar ja qu'aquela farina se panifica pas ?

Del temps que le sagnaire de sa gròssa cotèla, escotelava le pòrc, la mèstra ela reculhissiá preciosament dins un ferrat cinc o sièis litres de la sang que teniá de plan bolegada, per qu'al mens se prenguèsse pas. Cèrtas, aquela sang seriá per fèr la tripa negra mès ne demorariá. Plan domatge de l'escampar !

Un còp le pòrc tuat, le golar, la carn del cap, les palmons, l'estomac un còp pelat, tròces sagnoses... Les bocins de segonda tria se fasián còser dins un pairòl, amb àpit, porrets, carròtas... per balhar bon gost. Puèi barrejat a la sang se'n fasiá la tripa negra e doncas demorava dins le pairòl un bolhon graissut e gostós. Plan domatge de le getar als gosses !

E ben, desempuèi a solide generacions e generacions, per aprofitar la farina de milh, le bolhon e la sang s'aprestava milhàs e saquets. Le milhàs coneguètz, parlem doncas dels saquets.

D'en primièr amb un vièlh linge se cos un saquet, una mena de tripa de teissut d'a pus près sièis o sèt centimètres de diamètre e d'un trentenat de long. Puèi se barreja dins una grasala la farina de milh, la sang e le bolhon e se volètz un pauc de carn de tripa ; le tot plan pebrat se que non fadejariá. D'aquel mescladís se'n sarcís un saquet qu'un còp emplenat e plan tampat se còtz 3 oras dreit (per pas que s'achopisca e que demòre plan rond) dins le bolhon.

En refredant le saquet durcís e se pòt copar en rodèlas tal un salcissòt. Se pòt manjar fred mès passat a la padena es encara melhor.

S'es bon ? Ac sabi pas ! Mès a ieu m'agrada fòrt perque benlèu, tot simplement, me remembra les ivèrns de quand èri jove.

**L'IEO d'Arièja vos desira
una Bona Annada 2024**